

market monitor

Focus op de voedingsindustrie
prestaties en vooruitzichten

Disclaimer

Dit rapport wordt louter ter informatie verstrekt en is niet bedoeld als enige aanbeveling of advies aan de lezer(s) met betrekking tot een specifieke transactie, investering of strategie. Lezers zijn zelf verantwoordelijk voor het nemen van commerciële en andere beslissingen omtrent de verstrekte informatie. Hoewel Atradius al het noodzakelijke heeft gedaan om te verzekeren dat de informatie in dit rapport verkregen is van betrouwbare bronnen, kan Atradius niet verantwoordelijk gesteld worden voor fouten of omissies, of voor de resultaten verkregen door gebruik van deze informatie. Alle informatie in dit rapport wordt gegeven 'zoals ze is', zonder garantie op volledigheid, accuraatheid, tijdsgebondenheid, of op de resultaten verkregen door gebruik van het rapport, en zonder garantie van enige soort, uitdrukkelijk of geïmpliceerd. In geen geval zal Atradius, haar gerelateerde partners of corporaties, of de partners, agenten of werknemers hiervan verantwoordelijk gesteld kunnen worden voor enige genomen beslissing of actie die zij zouden nemen op basis van de in dit rapport verstrekte informatie om het even welke schade het betreft, zelfs wanneer vooraf geïnformeerd over de mogelijke negatieve gevolgen.

Copyright Atradius N.V. 2016

In deze uitgave...

Inleiding	Grootte doet er wel degelijk toe	4
Volledige rapporten		
België	Marges onder druk door hoge loon- en energiekosten	5
Duitsland	Binnenlandse markt blijft moeilijk	7
Nederland	Kleinere retailers zullen het moeilijker krijgen in de toekomst	9
Verenigde Staten	Meer fusies en overnames verwacht	11
Marktprestaties in een oogopslag		
Frankrijk	Zwakke onderhandelingspositie voor voedingsproducenten	13
Ierland	Meer risico's door de Brexit-beslissing	14
Polen	Hoge hefboomwerking bij veel bedrijven.....	15
Marktprestaties in een flits		
	Denemarken, Hongarije, Italië, Portugal, Spanje.....	16
Overzichtstabel	Overzicht van de prestaties per sector en per land.....	20
Sectorprestaties	Veranderingen sinds oktober 2016	22

Op de volgende pagina's geven we aan de hand van de volgende weersymbolen de algemene economische vooruitzichten per sector weer:

Uitstekend

Goed

Redelijk

Matig

Slecht

Grootte doet er wel degelijk toe

De voedingsindustrie blijft het over het algemeen goed doen, met stabiele kredietrisico's in veel landen. Wat ook helpt is dat de voedingssector, vergeleken met andere sectoren, vrij goed bestand is tegen conjunctuurneergangen. Dat gezegde zijnde blijven veel (vooral kleine) voedingsproducenten en -verwerkers op de meeste markten die in deze uitgave van de Market Monitor aan bod komen, onder druk staan. De concurrentie is zwaar en de onderhandelingspositie van grote retailers en discounters is sterker geworden. Dat maakt het leven steeds moeilijker voor veel van hun leveranciers, wiens marges laag blijven of zelfs krimpen. Tegelijkertijd blijven voedingsbedrijven vatbaar voor plotselinge neerwaartse risico's, zoals volatiele grondstoffenrijzen en gezondheidskwesties.

In een dergelijk moeilijk bedrijfsklimaat zijn efficiëntie en lage productiekosten noodzakelijke sterktes om een concurrentievoordeel, omzetgroei en margeverbetering te handhaven. Samen met schaalvoordelen en een betere onderhandelingspositie lijkt concentratie de beste oplossing hiervoor te zijn. Het is dan ook geen verrassing dat er op tal van markten steeds meer fusies en overnames en de daaruit voortvloeiende consolidaties plaatsvinden in de voedingssector.

België

- Marges onder druk door hoge loon- en energiekosten
- Betalingen na gemiddeld 60 dagen
- Insolventieklimaat blijft naar verwachting stabiel

Overzicht

Beoordeling kredietrisico	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Trend in wanbetaling over de afgelopen 6 maanden			✓		
Ontwikkeling van wanbetaling in de komende 6 maanden			✓		
Trend in insolventies over de afgelopen 6 maanden				✓	
Ontwikkeling van insolventies in de komende 6 maanden			✓		
Financieringscondities	zeer hoog	hoog	gemiddeld	laag	zeer laag
Afhankelijkheid van bankfinanciering		✓			
Algehele schuldenlast van de sector			✓		
Bereidheid van banken om krediet te verlenen aan de sector			✓		
Bedrijfsklimaat	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Winstmarges: algemene trend over de afgelopen 12 maanden				✓	
Situatie algemene vraag (verkoop)		✓			

Bron: Atradius

In 2016 bleef de algemene vraag in de Belgische voedingsindustrie positief, vooral dankzij de toegenomen export. In 2017 zou de sector opnieuw moeten groeien; de toegevoegde waarde stijgt naar verwachting met 1,8%.

Bedrijven in Vlaanderen zijn goed voor meer dan 80% van de omzet en export in de voedingsindustrie. De voorbije jaren bleven de werkgelegenheidscijfers stabiel: in 2015 werkten er 82.000 mensen rechtstreeks en 128.000 mensen onrechtstreeks in deze sector. Na een daling in 2013 en 2014 trokken de bedrijfsinvesteringen in 2015 weer aan, tot EUR 996 miljoen.

De voedingssector levert ieder jaar een positieve bijdrage aan de Belgische handelsbalans. Een groeiende export is van cruciaal belang voor de verdere groei van de sector. Hierbij zijn kwaliteits- en veiligheidsnormen, naast proces- en productinnovatie belangrijke verkoopargumenten in het buitenland. De hoofdbestemmingen blijven Frankrijk, Duitsland, Nederland en het Ver-

enigd Koninkrijk, terwijl de export naar de VS, Japan en BRIC-landen toeneemt (vooral alcoholische dranken en chocolade). Deze verre overzeese markten bieden de beste groeimogelijkheden (in 2015 steeg de voedingsexport naar deze markten met 19%).

De concurrentie op de wereldwijde voedingsmarkt is echter zwaar en de winstmarges van veel Belgische bedrijven hebben te lijden onder de hoge energie- en loonkosten, die vooral kleine bedrijven treffen. De loonkosten liggen bijna 20% hoger dan in Frankrijk, Duitsland en Nederland – allemaal landen met grote concurrenten. Als gevolg van bijkomende lasten vanuit de overheid zijn de energiekosten sterk gestegen. Een ander probleem zijn de volatiele grondstoffenprijzen. Voedingsproducenten zien zich genoodzaakt om eventuele prijsstijgingen door te rekenen aan hun klanten, anders zou hun rendement nog meer onder druk komen te staan. En het valt nog te bezien welke gevolgen de recente Brexit-beslissing zal hebben voor de Belgische voedingsexport naar het Verenigd Koninkrijk op middellange en

België: voedingsmiddelen- en drankenindustrie

	2015	2016f	2017f
Bbp-groei (%)	1,4	1,4	1,3
Groei van de toegevoegde waarde van de sector (%)	1,7	0,9	1,8

Aandeel van de sector in de nationale economie (%)	2,2
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 3 jaar (%)	0,2
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 5 jaar (%)	1,1
Exportgerichtheid	hoog
Concurrentie	hoog

Bronnen: IHS, Atradius

lange termijn. Om competitief te blijven op nationaal en internationaal vlak zijn verdere investeringen in innovaties en technologische specialisatie nodig.

Dranken zijn een winstgevende deelsector, die profiteert van een toenemende internationale vraag. Sportevenementen in 2016 (het EK voetbal en de Olympische Zomerspelen) hielpen de vraag opdrijven. Een bijkomende heffing op suikerhoudende dranken had echter negatieve gevolgen voor de verkoop, zodat meer Belgen over de grens gingen winkelen. De accijnzen op alcoholische dranken stegen ook.

Het zuivelsegment had het door de afschaffing van de Europese melkquota moeilijk in 2015, maar de markt lijkt zich te stabiliseren na een volatiele periode. Men verwacht een verdere consolidatie in deze deelsector.

De deelsector vlees kampt met zware concurrentie en marges die onder druk staan, terwijl er een consolidatieproces bezig is. Sommige vleesexporteurs lijden onder het Russische verbod op de import van voeding, dat ook de druk op het segment fruit en groenten verhoogde.

Hoewel de afhankelijkheid van bankfinancieringen en de hefboomwerking van bedrijven in de voedingssector doorgaans groot zijn, zijn banken over het algemeen bereid om leningen toe te staan aan deze sector. Betalingen in de Belgische voedingssector gebeuren na ongeveer 60 dagen. Veel langere betalingstermijnen zijn echter niet ongebruikelijk voor zeer grote voedingsbedrijven met een solide marktpositie. Late betalingen zijn niet ongebruikelijk, vooral wanneer piekperioden tot liquiditeitsproblemen leiden voor bepaalde voedingsbedrijven. We verwachten echter niet dat het aantal meldingen van niet-betaling de komende maanden een grote stijging zal laten zien. Het aantal insolventies in deze sector is gemiddeld, vergeleken met andere Belgische sectoren. In de eerste helft van 2016 werd wel een lichte stijging genoteerd. De komende maanden zouden er echter geen sterke stijgingen moeten zijn.

Ons acceptatiebeleid blijft over het algemeen neutraal tot voorzichtig, gezien de kosten- en margedruk voor veel bedrijven in deze sector (vooral kleinere bedrijven die actief zijn in het zuivel- en vleessegment hebben hier last van). We houden rekening met de seizoenstrends die de meeste deelsectoren voeding beïnvloeden en beheren kredietrisico's door middel van een in de tijd beperkte dekking. Ondanks ons over het algemeen voorzichtige beleid, proberen we manieren te vinden om dekking te verlenen door bijkomende informatie te verkrijgen, zoals goede betalingservaringen of een garantie van een sterker moederbedrijf.

Belgische voedingsindustrie

Sterke Punten

Toonaangevende sector in België, voor investeringen, product- & procesinnovatie

Hoge kwaliteit van voedingsproducten

Sterke exportprestaties op markten buiten de EU

Zwakke Punten

Hoge loon- en energiekosten vergeleken met buitenlandse concurrenten

Gebrek aan geschoold personeel

Bron: Atradius

Duitsland

- Binnenlandse markt blijft moeilijk
- Het aantal insolventies stijgt naar verwachting
- Fraudegevallen blijven een probleem

Overzicht

Beoordeling kredietrisico	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Trend in wanbetaling over de afgelopen 6 maanden				✓	
Ontwikkeling van wanbetaling in de komende 6 maanden				✓	
Trend in insolventies over de afgelopen 6 maanden			✓		
Ontwikkeling van insolventies in de komende 6 maanden				✓	
Financieringscondities	zeer hoog	hoog	gemiddeld	laag	zeer laag
Afhankelijkheid van bankfinanciering		✓			
Algehele schuldenlast van de sector			✓		
Bereidheid van banken om krediet te verlenen aan de sector			✓		
Bedrijfsklimaat	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Winstmarges: algemene trend over de afgelopen 12 maanden				✓	
Situatie algemene vraag (verkoop)			✓		

Bron: Atradius

De voedingssector is de op twee na grootste sector van Duitsland en speelt ook een toonaangevende rol in Europa. Naast enkele wereldwijde spelers bestaat de Duitse voedingsindustrie vooral uit kleine en middelgrote bedrijven (ongeveer 5.800), met in totaal ongeveer 570.000 werknemers.

Volgens de BVE (de Duitse Voedingsvereniging) daalde de nominale omzet in 2015 met 2,1% op jaarbasis, tot EUR 168,8 miljard, vooral door de lagere marktprijzen als gevolg van de grotere productievolumes en exportbeperkingen (vooral het Russische verbod op de import van voeding). Dit werd gevolgd door een stijging met 0,8% in de eerste helft van 2016, tot EUR 82,5 miljard. Terwijl de binnenlandse verkoop (EUR 55,8 miljard) afvlakte, liet de exportverkoop een stijging van 2,6% zien, tot EUR 26,7 miljoen. De reële omzet (binnenlands en export) steeg met 2,2%.

De laatste paar jaar werden de binnenlandse marktomstandigheden steeds zwaarder; de jaarlijkse omzetcijfers vlakten af of

daalden zelfs, vooral door de krimpende bevolking en toegenomen prijsdruk. De Duitse detailmarkt voor voeding is de meest competitieve markt van Europa. De marktprijzen zijn structureel laag door de enorme marktmacht van de toonaangevende retailers en discounters (EDEKA, REWE, Schwarz Group en Aldi), die 67% van de hele Duitse detailmarkt voor voeding vertegenwoordigen.

Uit de marktmacht van grote retailers en discounters, zware concurrentie en prijzenoorlogen in deze sector blijkt dat voedingsproducenten, -verwerkers en -leveranciers het moeilijk vonden om de kosten door te berekenen. Als gevolg hiervan daalden hun winstmarges de voorbije jaren en blijven ze dalen. Dit wordt nog verergerd door de steeds strengere kwaliteitsnormen, waardoor voedingsproducenten en -verwerkers grote investeringen moeten doen. Sommige deelsectoren zoals dranken, vleesproductie en groothandel kampen met overcapaciteit, waardoor een aantal bedrijven de markt verlieten, ofwel door een overname, faillis-

Duitsland: voedingsmiddelen- en drankenindustrie

	2015	2016f	2017f
Bbp-groei (%)	1,7	1,8	1,4
Groei van de toegevoegde waarde van de sector (%)	-1,4	1,8	1,7

Aandeel van de sector in de nationale economie (%)	1,4
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 3 jaar (%)	-0,3
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 5 jaar (%)	-0,4
Exportgerichtheid	hoog
Concurrentie	hoog

Bronnen: IHS, Atradius

sement of insolventie. Tegelijkertijd lijdt het zuivelsegment nog steeds onder de aanzienlijk lagere marktprijzen voor melk. In contrast hiermee wordt de deelsector fruit en groenten momenteel gekenmerkt door een redelijk marktklimaat en een over het algemeen betere bedrijfsontwikkeling.

Terwijl de Duitse voedingssector met steeds meer moeilijkheden kampte op de binnenlandse markt, breidde deze zich met succes uit in het buitenland; zo kon de verkoop groeien, wat deels te danken was aan zijn sterke reputatie. De voorbije 10 jaar zag de sector zijn exportpercentage groeien van 20% naar 33%, en breidde met succes zijn verkoopactiviteiten uit op buitenlandse groeimarkten zoals China.

Voedingsproducenten en -groothandelaren betalen gemiddeld binnen 30 dagen, terwijl de betalingstermijnen van retailers vaak schommelen tussen 45 en 90 dagen of meer. Het feit dat voedingsverwerkende bedrijven en retailers langere betalingstermijnen vragen aan hun directe leveranciers om hun werkkapitaal te verbeteren, zorgt voor een golf van langere betalingstermijnen in de hele toeleveringsketen. De laatste paar maanden zagen we het aantal wanbetalingen al stijgen; verwacht wordt dat deze trend ook in de toekomst aanhoudt.

Voor veel bedrijven dalen de reeds lage winstmarges nog verder, en voor 2017 verwacht men een toename van het aantal insolventies. Bedrijven die het meeste risico lopen, zijn (kleine) bedrijven die geen exportmogelijkheden hebben of geen gespecialiseerde producten aanbieden, en bedrijven met weinig financiële slagkracht.

Ons acceptatiebeleid is dan ook strenger geworden, vooral voor de segmenten vlees en vleesverwerking en zuivelproducten; in 2017 verwachten we immers dat het moeilijke bedrijfsklimaat in deze sectoren zal aanhouden.

De voedingssector blijft kampen met aanzienlijke fraudegevallen, die nog steeds toenemen en steeds vernuftiger en professioneler worden. Daarom besteden we bijzondere aandacht aan kredietlimieten die op korte termijn worden aangevraagd, vooral wanneer de kopers nog maar pas opgericht zijn en waarvan het management en/of de aandeelhouders onlangs gewijzigd zijn, of waarbij de bedrijfssector van de koper niet overeenkomt met de bestelde goederen (bijvoorbeeld een staalbedrijf dat voedingsartikelen bestelt).

Duitse voedingsindustrie

Sterke Punten

Niet-cyclische sector

Innovatieve bedrijfssector die inspeelt op veranderend consumentengedrag

Rendabele exportactiviteiten

Internationaal zeer competitief

Zwakke Punten

Gedeeltelijke overcapaciteit

Dalend aantal consumenten en vergrijzende bevolking in Duitsland

Krimpende marges

Lage prijzen door sterke discountsector

Bron: Atradius

Nederland

- Kleinere retailers zullen het moeilijker krijgen in de toekomst
- Impact van Russisch invoerverbod wordt nog steeds gevoeld
- Betalingen gebeuren na gemiddeld 40 dagen

Overzicht

Beoordeling kredietrisico	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Trend in wanbetaling over de afgelopen 6 maanden			✓		
Ontwikkeling van wanbetaling in de komende 6 maanden			✓		
Trend in insolventies over de afgelopen 6 maanden			✓		
Ontwikkeling van insolventies in de komende 6 maanden			✓		
Financieringscondities	zeer hoog	hoog	gemiddeld	laag	zeer laag
Afhankelijkheid van bankfinanciering			✓		
Algehele schuldenlast van de sector				✓	
Bereidheid van banken om krediet te verlenen aan de sector		✓			
Bedrijfsklimaat	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Winstmarges: algemene trend over de afgelopen 12 maanden			✓		
Situatie algemene vraag (verkoop)		✓			

Bron: Atradius

In 2015 steeg de totale voedingsconsumptie in Nederland van EUR 56,7 miljard naar EUR 57,4 miljard. Supermarkten zijn goed voor meer dan 50% hiervan, terwijl het marktaandeel van de 'out-of-home' voedingsdiensten (hotels, restaurants, catering en winkels) verder steeg. Men verwacht dat de totale waarde van de verkoop van voeding tegen 2025 zal stijgen tot EUR 69 miljard, goed voor een gemiddelde stijging van 2% per jaar.

Men verwacht echter niet dat alle detail- en groothandelaren van deze stijging zullen profiteren. Vooral de marges van kleine en middelgrote bedrijven blijven onder druk staan en deze zouden marktaandeel blijven verliezen, terwijl een concentratieproces bezig is. Bovendien neemt het aandeel voedingsproducten in het assortiment van oorspronkelijk non-food retailers toe (bijvoorbeeld Ikea of Action). Tegelijkertijd verandert het consumptiegedrag, ten koste van voedingsretailers: tijdens de economische crisis steeg het marktaandeel van retailers dankzij de grotere prijsbewustheid, maar na de heropleving begonnen consumenten

weer meer uit te geven aan voeding en dranken buitenshuis of voor thuislevering, een dienst die de voorbije twee jaar sterk is gegroeid. Nederlandse voedingsretailers zullen zich moeten aanpassen aan/reageren op deze veranderende consumptiepatronen.

Nederland is een van de grootste exporteurs van landbouw- en voedingsproducten ter wereld. In 2015 was de uitvoer van voedingsproducten goed voor ongeveer EUR 60 miljard (90% verse en verwerkte voeding, 10% dranken en tabak). De voedingsexport bestaat voor meer dan een kwart uit wederuitvoer, dat wil zeggen voedingsmiddelen die worden ingevoerd, in beperkte mate worden verwerkt en weer uitgevoerd. Door de zwakke wisselkoers van de euro en toegenomen vraag uit overzeese markten steeg de Nederlandse voedingsexport in 2015, vooral naar het Verenigd Koninkrijk (+5,9%), de VS (+20,4%) en Zwitserland (+27,5%). Azië is goed voor meer dan 10% van de voedingsexport. Terwijl de export bleef stijgen in 2016, leden leveringen aan het

Nederland: voedingsmiddelen- en drankenindustrie

	2015	2016f	2017f
Bbp-groei (%)	2,0	1,6	1,5
Groei van de toegevoegde waarde van de sector (%)	-1,2	0,8	1,1
Aandeel van de sector in de nationale economie (%)			2,2
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 3 jaar (%)			-3,1
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 5 jaar (%)			-2,1
Exportgerichtheid			hoog
Concurrentie			hoog

Bronnen: IHS, Atradius

Verenigd Koninkrijk onder de waardevermindering van het Britse pond sinds de Brexit-beslissing; ook heeft het Russische invoerverbod nog steeds gevolgen voor de sector, vooral de deelsector fruit en groenten. De voorbije twee jaar daalde de voedslexport naar Rusland met meer dan 50%.

In 2017 zou de vraag naar Nederlandse voedingsproducten over het algemeen verder moeten stijgen; ook zouden de winstmarges van de meeste bedrijven stabiel moeten blijven. Banken zijn doorgaans bereid om leningen toe te staan en de schuldenlast van bedrijven is vrij laag. De gemiddelde betalingstermijn is 40 dagen en het aantal betalingsachterstanden, late betalingen en insolventies blijft laag vergeleken met andere Nederlandse sectoren. In lijn met de algemene trend in Nederland daalde het aantal insolventies van voedingsbedrijven in 2015 en 2016, met respectievelijk 17% en 25%. Met een verwachte afvlakking van het aantal faillissementen komt deze trend in 2017 waarschijnlijk tot stilstand. Voorlopig hanteren we een open acceptatiebeleid voor de voedingssector, aangezien de positieve prestaties in 2017 naar verwachting zullen aanhouden.

Nederlandse voedingsindustrie

Moderne infrastructuur

Zeer efficiënte productie en handel

Prijzenslag met buitenlandse voedingsbedrijven

Zware concurrentie in het retailsegment

Bron: Atradius

Verenigde Staten

- Bovengemiddelde groei van het segment organische voeding
- Meer fusies en overnames verwacht
- Nieuwe wettelijke voorschriften treffen producenten

Overzicht

Beoordeling kredietrisico	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Trend in wanbetaling over de afgelopen 6 maanden				✓	
Ontwikkeling van wanbetaling in de komende 6 maanden			✓		
Trend in insolventies over de afgelopen 6 maanden			✓		
Ontwikkeling van insolventies in de komende 6 maanden			✓		
Financieringscondities	zeer hoog	hoog	gemiddeld	laag	zeer laag
Afhankelijkheid van bankfinanciering		✓			
Algehele schuldenlast van de sector		✓			
Bereidheid van banken om krediet te verlenen aan de sector		✓			
Bedrijfsklimaat	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Winstmarges: algemene trend over de afgelopen 12 maanden			✓		
Situatie algemene vraag (verkoop)			✓		

Bron: Atradius

Men verwacht dat de Amerikaanse voedingsmiddelen- en drankensector met 1,4% zal groeien in 2016 en met 1,6% in 2017, minder dan de verwachte bbp-groei voor deze periode. De voedingsmiddelen- en drankensector is een van de grootste werkgevers in de VS, goed voor meer dan 1,4 miljoen banen. De Amerikaanse voedingsmiddelenindustrie telt ongeveer 21.000 bedrijven en genereert een omzet van ongeveer USD 760 miljard.

Dankzij het relatief gunstige prijsklimaat voor landbouwgoederen is de voedingsinflatie laag gebleven. Tegelijkertijd worden consumenten zich steeds meer bewust van hun gezondheid, en zullen natuurlijke, organische en glutenvrije voedingswaren strategisch belangrijke nieuwe producten blijven, ten koste van producenten van verpakte/in winkels verkochte voeding.

Andere uitdagingen voor de Amerikaanse voedingssector zijn nieuwe wettelijke voorschriften; zo kondigde de Amerikaanse Food & Drug Administration (FDA) in mei 2016 een nieuw Nutri-

tion Facts-label aan voor verpakte voeding, om nieuwe wetenschappelijke informatie te weerspiegelen, waaronder de link tussen voedingsgewoonten en chronische aandoeningen zoals obesitas en hartziekten. Ook vaardigde het Amerikaanse Congres een nieuwe wet uit waarin nationale normen zijn vastgelegd voor voeding met genetische gemodificeerde ingrediënten, zogenaamde genetisch gemodificeerde organismen (GGO's). Dit zal gevolgen hebben voor de meeste voedingsproducenten, aangezien ze de etiketten op al hun verpakkingen moeten aanpassen. Naarmate voedselveiligheid steeds belangrijker wordt voor de Amerikaanse consument, is de transparantie van de toeleveringsketen voor de voedingssector uitermate belangrijk om succes te boeken op de markt.

Hoewel niet verwacht wordt dat de winstmarges van Amerikaanse voedingsbedrijven zullen dalen in 2017, blijven ze wel structureel onder druk staan in de hele sector. Vooral in de segmenten retail en voedingsdiensten is de concurrentie zwaar en durven

Verenigde Staten: voedingsmiddelen- en drankenindustrie

	2015	2016f	2017f
Bbp-groei (%)	2,6	1,5	2,2
Groei van de toegevoegde waarde van de sector (%)	1,8	1,4	1,6

Aandeel van de sector in de nationale economie (%)	1,3
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 3 jaar (%)	1,4
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 5 jaar (%)	-0,5
Exportgerichtheid	hoog
Concurrentie	hoog

Bronnen: IHS, Atradius

bedrijven tot onder de prijzen van anderen te zakken om markt-aandeel te veroveren. De voorbije jaren waren er tal van fusies en overnames, die een trend inluiden naar meer consolidatie onder grote voedingsmerken. Men verwacht dat fusies en overnames en het daaropvolgende consolidatieproces de komende jaren zal versnellen, aangezien in dit zeer competitieve klimaat blijkbaar alleen expansie duurzame verkoop en betere marges garandeert. Banken zijn overwegend bereid om fusies en overnames te ondersteunen, en private equity-bedrijven investeren zwaar in de voedingsmarkt.

De gemiddelde betalingstermijn in de Amerikaanse voedingssector bedraagt 15-60 dagen, afhankelijk van de verkochte artikelen (bijvoorbeeld bederfbare of verpakte goederen). Het aantal wanbetalingen en insolventies zou de komende maanden stabiel moeten blijven. Tal van bedrijven worden overgenomen – dat zou voor minder insolventies en meer efficiëntie moeten zorgen door de toegenomen synergie.

Als gevolg van het zeer competitieve marktklimaat en de aanhoudende lage marges in deze sector, hanteren we over het algemeen een neutraal acceptatiebeleid voor voedingsproducenten en retailers. In deze sector bestaat altijd het risico dat het plotselinge uitbreken van een epidemie, besmetting of fraude meteen de inkomsten en winstgevendheid van bedrijven kan schaden.

merikaanse voedingsindustrie

Sterke Punten

Goede groeivoorzichten op lange termijn

Sterke exportprestaties

Zwakke Punten

Marges onder druk

Volatiele grondstoffenprijzen

Bron: Atradius

Marktprestaties in een oogopslag

Frankrijk

- Zwakkere onderhandelingspositie voor voedingsproducenten en -verwerkers
- Deelsector dranken doet het goed dankzij de export
- De segmenten vlees en zuivel kampen nog steeds met uitdagingen

Volgens ANIA (de nationale federatie van de voedingsindustrie) bedroeg de omzet van de Franse landbouw-/voedingssector in 2015 EUR 170 miljard. In 2016 zou de toegevoegde waarde van de Franse voedingssector met 1,0% moeten groeien, gevolgd door een groei van 1,6% in 2017. De voorbije jaren was de groei stabiel, maar lager dan de groei van het bbp.

Op de binnenlandse markt lijden de marges van veel voedingsproducenten onder de dalende producentenprijzen (-1,2% in 2015), de zware prijzenslag in het Franse retailsegment en aanpassingsmechanismen voor de contractuele prijzen. De aanhoudende concentratie van winkelketens heeft de onderhandelingspositie van voedingsproducenten en -verwerkers nog verder verzwakt, die tegelijk moeten concurreren met andere Europese voedingsbedrijven die in sommige gevallen lagere productiekosten hebben. Tal van Franse voedingsproducenten of -verwerkers proberen hun positie te versterken door overnames of door hun merkimage te versterken.

De export, die van groot belang is voor de Franse voedingssector (vooral het segment wijn, champagne en sterke dranken), droeg positief bij aan de Franse handelsbalans. In 2015 bedroeg het overschot op de handelsbalans door de export van dranken alleen al meer dan EUR 11 miljard. Terwijl het exportvolume van Franse wijnen daalt sinds 2012 (-2% in 2015), blijft de waarde van de export stijgen sinds 2009 (+7% in 2015). Frankrijk blijft de op een na grootste producent van wijnen ter wereld, na Italië.

Franse voedingsbedrijven zijn over het algemeen sterk afhankelijk van bankfinancieringen en veel bedrijven torsen een hoge kortlopende schuldenlast om het nodige werkkapitaal te financieren. Banken zijn doorgaans bereid om leningen te verstrekken aan voedingsbedrijven. De winstvooruitzichten voor de meeste bedrijven die in deze sector actief zijn, blijven stabiel.

Het aantal wanbetalingen en insolventies in de voedingssector is vrij laag in vergelijking met andere sectoren en voor de komende zes maanden wordt geen sterke stijging verwacht.

Terwijl ons acceptatiebeleid voor deze sector over het algemeen soepel blijft, houden we sommige deelsectoren nauwlettender in het oog, vooral vlees en zuivel, gezien de uitdagende marktomstandigheden in die segmenten. De Franse vleessector bestaat vooral uit kleine bedrijven, en zelfs Franse groepen zijn vrij klein in vergelijking met hun buitenlandse concurrenten. De druk op de vleesprijzen blijft groot, wat gevolgen heeft voor de marges van bedrijven. De export van zuivelproducten had zwaar te lijden onder de dalende internationale vraag.

Waar mogelijk proberen we tegemoet te komen aan de verzoeken van onze klanten; wanneer onze evaluatie van de koper of deelsector bijzonder positief is, moedigen we de klant dan ook aan om zijn kredietlimieten te verhogen.

Ierland

- Meer risico's in deze sector door de Brexit-beslissing
- Nog steeds goede groeimogelijkheden op buitenlandse markten
- Betalingen na gemiddeld 30 à 60 dagen

De exportgerichte voedingssector is de belangrijkste binnenlandse sector van Ierland, goed voor 50.000 rechtstreekse banen en 180.000 onrechtstreekse banen in de landbouw- en ondersteunende sectoren. Ierland blijft de grootste netto-exporteur van zuivelproducten, rundvlees en lamsvlees in de EU, en noteerde een groeiende vraag naar zijn producten in 2014 en 2015. Ierland is de grootste Europese exporteur van zuigelingsvoeding in poedervorm, die momenteel 15% van de totale wereldwijde output produceert. Op binnenlands vlak profiteert de sector van de heropleving van de Ierse economie en het toenemende consumentenvertrouwen.

De Ierse voedingsexport was in 2015 goed voor EUR 10,8 miljard en zou tegen 2020 verder moeten groeien tot EUR 12 miljard. Verschillende opkomende economieën maken momenteel culturele veranderingen door, waarbij wordt overgeschakeld van voeding op basis van zetmeel naar voeding op basis van eiwitten; dat drijft de wereldwijde vraag naar Ierse voedingsproducten nog meer op.

De Ierse voedingssector is echter sterk afhankelijk van de Britse markt, die 40% van de voedingsexport vertegenwoordigt. Bedrijven die naar het Verenigd Koninkrijk exporteren, zagen daarvoor hun marges al krimpen door de waardevermindering van het Britse pond na de Brexit-beslissing van juni 2016. De Ierse voedingssector zal steeds meer worden blootgesteld aan wisselkoersschommelingen en eventuele risico's in verband met de beslissing van het Verenigd Koninkrijk om uit de EU te stappen.

Ierse champignonkwekers, die 80% van hun productie naar het Verenigd Koninkrijk exporteren, ondervonden al de negatieve gevolgen van de waardevermindering van het Britse pond. Aan-

gezien veel termijncontracten eind 2015 in Britse pond werden afgesloten met Britse retailers, leidde de waardevermindering in de tweede helft van 2016 tot ernstige verliezen voor tal van bedrijven; verschillende bedrijven moesten zelfs de deuren sluiten.

Voor de Ierse deelsector van zuivelproducten leidde de recente afschaffing van de Europese melkquota en de scherpe daling van de melkprijzen tot een daling van de marges op korte termijn en achterstanden bij programma's rond kapitaaluitgaven. Op lange termijn zou de afschaffing van de quota echter nieuwe commerciële mogelijkheden moeten opleveren voor Ierse zuivelproducenten.

De betalingstermijnen in de voedingssector schommelen tussen 30 en 60 dagen, afhankelijk van de deelsector en het klantensegment. Het betalingsgedrag in deze sector was zeer goed de voorbije 12 maanden. Het aantal late betalingen, wanbetalingen en insolventies is nog steeds zeer laag, maar een stijging de komende maanden kan niet worden uitgesloten, aangezien Ierse bedrijven die naar het Verenigd Koninkrijk exporteren, meer neerwaartse risico's zullen lopen in de toekomst.

De sector kampt nog steeds met het gebrek aan kapitaaluitgaven in de recessiejaren. Hoewel banken nog steeds niet voldoende leningen verstrekken aan de voedingssector, is de situatie aan het verbeteren. Dat gezegd zijnde zijn bankleningen in Ierland nog steeds relatief conservatief en kan de toegang tot financiering problemen opleveren voor kleinere voedingsbedrijven.

Polen

- Hoge hefboomwerking bij veel bedrijven
- Meer betalingsachterstanden en insolventies in sommige segmenten
- Betalingen na gemiddeld 45 dagen

De Poolse voedingsindustrie vertegenwoordigt 6% van het bbp en 13% van de export. Poolse voedingsproducenten profiteerden van een solide binnenlandse vraag (goed voor ongeveer 70% van de verkoop) en een toegenomen export. Na een stijging van 2,5% in 2015 zou de binnenlandse verkoop met 3,4% moeten toenemen in 2016, terwijl de export met 6% zou moeten stijgen. De belangrijkste Poolse exportbestemming blijft de EU, vooral Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, maar het aandeel van de buitenlandse export naar Azië en Afrika neemt toe. De verwachting is dat de sector in 2017 met meer dan 3% zal groeien.

Gezien de huidige fragmentatie, is een verdere concentratie en consolidatie binnen de Poolse voedingssector zeer waarschijnlijk. Met de steun van beleggingsfondsen is zo'n proces nu al aan de gang in het segment van de voedingsverwerkers, terwijl het consolidatieproces in het segment van de voedingsproducenten nog in de beginfase zit.

De productie van varkensvlees, die het merendeel van de Poolse vleesproductie vertegenwoordigt, neemt af door de lagere prijzen voor varkensvlees en de lagere rentabiliteit, die deels het gevolg was van het Russische embargo. Investerings in dit segment werden extern gefinancierd, zodat veel bedrijven nu een zware schuldenlast torsen.

Sinds de afschaffing van de Europese melkquota in april 2015 kampt de zuivelsector met meer uitdagingen. Op lange termijn zouden Poolse landbouwers en zuivelproducenten echter van de afschaffing van productiebeperkingen kunnen profiteren en zo hun volledige productiecapaciteit kunnen benutten.

Betalingen in de voedingssector gebeuren na gemiddeld 45 dagen. In sommige segmenten is het aantal betalingsachterstanden en insolventies gestegen, bijvoorbeeld in de deelsector rood vlees, als gevolg van overaanbod en lage prijzen. We stelden ook meer faillissementen vast in het voedingsretailsegment, doordat kleine spelers met zware concurrentie en lage marges kampen.

Ons acceptatiebeleid blijft doorgaans open voor segmenten zoals fruit en groenten, zuivel en wit vlees. We zijn echter voorzichtig wat het retailsegment betreft, voor slachthuizen en verwerkers van rood vlees. Ook besteden we bijzondere aandacht aan de hefboomwerking van bedrijven die slechts één soort voeding produceren. Veel investeringen werden extern gefinancierd; als gevolg daarvan torsen veel bedrijven een hoge schuldenlast. Na de Brexit-beslissing volgen we ook voedingsbedrijven op de voet die afhankelijk zijn van de export naar het Verenigd Koninkrijk.

Marktprestaties in een flits

Denemarken

- De Deense agro-industrie vertegenwoordigt bijna 25% van de Deense goederenexport; alles bij elkaar wordt meer dan twee derde van de Deense voedingsproductie geëxporteerd. De afgelopen jaren werd China, naast Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, de belangrijkste Deense exportmarkt. De groei van de sector in 2013 en 2014 was vooral te danken aan de vraag op groeiemarkten.
- In 2015 verslechterde de groei van de toegevoegde waarde van de sector echter (-0,3%); verwacht wordt dat de groei in 2016 en 2017 zal afvlakken, door de zware binnenlandse en internationale concurrentie en lage verkoopprijzen.
- Grote Deense voedingsbedrijven zijn over het algemeen wereldwijd actief en doen het goed, terwijl kleinere spelers de binnenlandse markt beleveren en/of naar nabijgelegen markten exporteren zoals Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Zweden en Oost-Europa. Kleine voedingsproducenten en -groothandelaren kampen doorgaans met zware concurrentie en lage winstmarges.
- Betalingen in de voedingssector gebeuren na gemiddeld 30 - 60 dagen. De voorbije twee jaar was het betalingsgedrag goed. Vergeleken met andere sectoren kregen we weinig kredietverzekeringsclaims in de voedingssector. We verwachten dat dit ook het geval zal zijn in 2017.
- Voorlopig blijft ons acceptatiebeleid positief voor alle deelsectoren. Omdat de winstmarges in de voedingssector klein zijn, zijn vooral kleinere spelers gevoelig voor plotselinge marktschokken. In dit verband volgen we de gevolgen van de Brexit-beslissing voor voedingsbedrijven die afhankelijk zijn van export naar het Verenigd Koninkrijk op de voet.

Hongarije

- De voedings- en drankenindustrie is een van de belangrijkste sectoren van de Hongaarse economie. Het is de op een na grootste werkgever en de op twee na grootste producent in de productiesector, goed voor meer dan 10% van het totaal. De inkomsten uit de voedingsexport dragen in belangrijke mate bij tot het totale handelsoverschot van Hongarije.
- De Hongaarse voedingssector zou met 3,3% moeten groeien in 2016 en met 2,4% in 2017. De export bleek de grootste drijvende kracht achter deze sector. De belangrijkste exportproducten zijn fruit en groenten, vlees en zuivelproducten; ruim 90% van de export is bestemd voor de Europese Unie. Deze hoge blootstelling aan de export maakt de sector echter vatbaar voor wereldwijde volatiliteit.
- Hoewel de winstgevendheid van voedingsbedrijven steeg in 2015 en stabiel bleef in 2016, is deze nog altijd laag in vergelijking met andere Hongaarse sectoren. Een van de grootste uitdagingen voor de sector op de binnenlandse markt is de hoge belastingdruk die de particulare consumptie laag houdt.
- De gemiddelde betalingstermijn in de Hongaarse voedingssector bedraagt 60 dagen. Het aantal late betalingen, wanbetalingen en insolventies bleef de voorbije zes maanden stabiel; voor de komende maanden wordt geen toename verwacht. Het aantal insolventies in de voedingssector (3,5% voor voedsel- en drankproducenten in 2015) ligt echter nog steeds boven het Hongaarse gemiddelde (2,7% in 2015). De financiële hefboomwerking van Hongaarse voedingsbedrijven is doorgaans hoog en kan een groot risico inhouden als een bedrijf een beperkte rentabiliteit heeft.
- Ons acceptatiebeleid blijft over het algemeen open, aangezien men een verdere stijging van de voedingsomzet verwacht en bedrijven voldoende rendabel blijven.

Italië

- De voedingsindustrie is een van de belangrijkste sectoren in Italië, met ongeveer 385.000 werknemers, een totale omzet van ongeveer EUR 135 miljard in 2015 en een export van EUR 36,9 miljard. Na verschillende moeilijke jaren door de binnenlandse economische baisse wist de Italiaanse voedingssector zich te herpakken sinds 2014, dankzij de lagere grondstoffen- en energieprijzen.
- De Italiaanse voedingsproductie, -verwerking en -retail blijven sterk gefragmenteerd; ook is de concurrentie zwaar, de hefboomwerking hoog en staan de marges onder druk. Zelfs de grootste Italiaanse voedingsretailers zijn klein vergeleken met andere grote internationale spelers. De gemiddelde omvang van voedingsproducenten is klein, wat internationale uitbreiding bemoeilijkt. Men verwacht dat het concentratieproces in het Italiaanse retailsegment verder zal versnellen in 2017.
- Veel Italiaanse voedingsbedrijven (vooral in de segmenten pasta en bakkerijproducten) profiteren van de sterke internationale reputatie van het handelsmerk 'Made in Italy'. De vooruitzichten op korte termijn voor de Italiaanse voedingsexport blijven positief; de vraag zou verder moeten groeien in de EU en de VS, terwijl Azië nieuwe marktkansen zou moeten bieden.
- Sinds oktober 2012 legt een nieuwe wet ('Artikel 62') een maximale betalingstermijn van 30 dagen op voor bederfbare waren en 60 dagen voor niet-bederfbare waren in de voedingssector. Deze wet heeft tot dusver weinig gevolg, aangezien betalingen in de voedingssector na gemiddeld 90 dagen gebeuren. Het aantal betalingsachterstanden en insolventies is doorgaans laag in vergelijking met andere Italiaanse sectoren en zou in de eerste helft van 2017 moeten afvlakken, vergeleken met de tweede helft van 2016.
- De groei van de toegevoegde waarde van de voedingssector zou met 0,8% moeten stijgen in 2016 en met 1,2% in 2017. Ons acceptatiebeleid voor Italiaanse voedingsbedrijven blijft doorgaans open.

Portugal

- Men verwacht dat de Portugese voedingssector met 0,3% zal groeien in 2016 en met 1,8% in 2017. De economische baisse op de twee grootste exportmarkten – Brazilië en Angola – heeft tot een vertraging van de export en, in zekere mate, van de investeringen in deze sector geleid. De investeringen worden ook nadelig beïnvloed door de lagere voorspelde bbp-groei van Portugal in 2016 en 2017 (respectievelijk 1,0% en 1,2%).
- De deflatie van de producentenprijzen in 2014 en 2015 had nadelige gevolgen voor de marges van bedrijven. Vooral de deelsector vlees werd getroffen, vanwege het Russische invoerverbod. De winstgevendheid van voedingsbedrijven is verslechterd, door de sterke concurrentie en prijsoorlogen in het segment voedingsretail. Maar in de loop van 2016 stegen zowel de consumentenprijzen als de prijzen van voedingsproducenten opnieuw. Dat zou een positief effect moeten hebben op de winstmarges.
- Het aantal wanbetalingen bleef stabiel in 2016 en we verwachten geen stijging voor 2017. We handhaven ons acceptatiebeleid, gezien de veerkracht van de voedingssector en zijn stabiele betalingsgedrag. Voor de deelsector vlees, die nog steeds met overproductie en een dalende buitenlandse verkoop kampt, hanteren we echter een restrictiever beleid.

Spanje

- De agro-voedingssector is één van de belangrijkste sectoren van Spanje, goed voor 9% van de nationale economie en 2,4 miljoen banen. In 2015 steeg de verkoop met 1,8% tot EUR 95 miljard. De voedingsexport, die meer dan 15% van de totale Spaanse export vertegenwoordigt, steeg met 7,5% tot EUR 44 miljard. Men verwacht dat de voedingssector verder zal groeien in 2016 en 2017, met respectievelijk 1,1% en 1,8%.
- De externe financieringsbehoeften van voedingsbedrijven zijn groot, maar de toegang tot krediet (zowel werkkapitaal als langlopende faciliteiten) is verbeterd. In 2015 stegen de rechtstreekse buitenlandse investeringen in de Spaanse agro-voedingssector met 28%, tot EUR 1,9 miljard, na een sterke daling sinds 2010. Dit bedrag ligt echter nog steeds ver onder de EUR 2,8 miljard investeringen in 2010. Tegelijkertijd zijn de Spaanse investeringen in de buitenlandse voedingssector gedaald sinds 2007; in 2015 bedroegen ze amper EUR 698 miljoen.
- De zware prijsoorlog in het segment voedingsretail heeft sommige bedrijven in een lastig parket gebracht. Hoewel de sector nog steeds gefragmenteerd is, gaat het consolidatieproces door en zouden bedrijven moeten groeien om competitiever te worden, zowel op nationaal als op internationaal vlak.
- De gemiddelde betalingstermijn in de Spaanse voedingssector is 80 dagen. Het aantal wanbetalingen bleef stabiel in 2016 en we verwachten geen stijging voor 2017. We handhaven ons acceptatiebeleid, gezien de veerkracht van de voedingssector en zijn stabiele betalingsgedrag. We staan echter voorzichtiger tegenover de deelsector fruit en groenten, als ook bedrijven die banden hebben met slachthuizen.

Vooruitzichten prestaties sectoren per land

December 2016

	Landbouw	Automotive/ Transport	Chemie / Farmacie	Bouw / Bouw- materialen	Duurzame consumptiegoederen	Electronica / ICT	Financiële diensten
België							
Denemarken							
Duitsland							
Frankrijk							
Hongarije							
Ierland							
Italië							
Nederland							
Oostenrijk							
Polen							
Portugal							
Rusland							
Slowakije							
Spanje							
Tsjechië							
Turkije							
VK							
Zweden							
Zwitserland							
Brazilië							
Canada							
Mexico							
VS							
Australië							
China							
Hong Kong	N/A						
India							
Indonesië							
Japan							
Nieuw-Zeeland							
Singapore							
Taiwan	N/A						
Thailand							
VAE							

INHOUDSOPGAVE

UITGEREIDE RAPPORTEN

MARKTPRESTATIES IN EEN
OOGOPSLAG

MARKTPRESTATIES
IN EEN FLITS

OVERZICHTSTABEL

SECTORPRESTATIES

Voeding	Machines	Metaal	Papier	Diensten	Staal	Textiel

Uitmakend

Goed

Redelijk

Matig

Slecht

Sectorprestaties

Veranderingen sinds oktober 2016

Europa

Polen

Elektronica/ICT

Verlaagd van redelijk naar matig

Deze sector had te lijden onder een dalende vraag op de markt van overheidsopdrachten en de impact van negatieve btw-controles op bedrijven.

Machines/techniek

Verlaagd van redelijk naar matig

Bedrijven uit het segment mijnbouwmachines kampen met de verslechterende financiële toestand en slecht betalingsgedrag van steenkoolmijnen, terwijl het segment landbouwmachines sinds medio 2015 onder een scherpe daling van de vraag lijdt.

Rusland

Autosector

Verhoogd van slecht naar matig

Duurzame consumptiegoederen

Verhoogd van matig naar redelijk

Elektronica/ICT

Verhoogd van matig naar redelijk

Financiële diensten

Verhoogd van matig naar redelijk

Voeding

Verhoogd van matig naar redelijk

Metalen

Verhoogd van matig naar redelijk

Textiel

Verhoogd van matig naar redelijk

Naar het einde van 2016 toe zijn de economische toestand en prestaties van veel sectoren verbeterd, dankzij de gestabiliseerde wisselkoersen, sterkere banksector en lagere rentevoeten. Voor 2017 verwacht men dat de economie opnieuw zal groeien (met 1,2%) na twee jaar recessie; de particuliere consumptie zou weer moeten opleven. In de bovenvermelde sectoren is het aantal kredietverzekeringsclaims en wanbetalingen gestabiliseerd of of zelfs verbeterd.

Noord- en Zuid-Amerika

Brazilië

Papier

Verhoogd van matig naar redelijk

Ondanks de aanhoudende recessie in Brazilië blijkt de pulp- en papiersector toch stand te houden; men schat dat de productie in 2016 met meer dan 8% steeg. De komende jaren zal naar verwachting ook bijkomend geïnvesteerd worden in bossen en nieuwe houtzagerijen. Vergeleken met 2015 daalden zowel het aantal wanbetalingen als het aantal insolventies.

Hebt u deze Market Monitor met interesse gelezen? Kijkt u dan ook eens op onze website www.atradius.nl. U vindt hier nog meer Atradiuspublicaties die zich richten op de mondiale economie, waaronder diepgaande landenrapporten, advies over creditmanagement en artikelen over actuele busnessttopics.

Actief op Twitter? Volg [@atradiusNL](https://twitter.com/atradiusNL) of zoek op [#marketmonitor](https://twitter.com/hashtag/marketmonitor) om up to date te blijven met de nieuwste versie.

Volg Atradius op Social Media

[@atradiusNL](https://twitter.com/atradiusNL)

[Atradius-Nederland](https://www.linkedin.com/company/atradius-nederland)

[atradiusNL](https://www.youtube.com/atradiusNL)

Atradius N.V.
David Ricardostraat 1 · 1066 JS Amsterdam
Postbus 8982 · 1006 JD Amsterdam
Nederland
Tel.: 020 553 9111

info@atradius.nl
www.atradius.nl